

Liikunta – miten ja miksi osaksi elinympäristöä?

Prof. Helka-Liisa Hentilä
Oulun yliopisto

Mitä liikunta on?

- Terveysliikunta
- Arkiliikunta
- Hyötyliikunta
- Lähiliikunta
- Kuntoilu
- Kilpaurheilu

Liikunnan ympäristöt

- Kaikki liikkumiseen soveltuvat paikat, joita ympäristössä on
- Pistemäiset / verkostomaiset liikunnan ympäristöt ja paikat
- Avainasemassa kevyeen liikenteen väylät ja verkostot

Liikunnan terveysvaikutukset

- Kolmasosa lapsista ja joka toinen aikuisista on liikunnallisesti passiivisia

Leena Joki-Korpela

Liikunnan olosuhteet ja yhdyskuntarakenteen muutokset

- Yhdyskuntarakenne = asumisen, palvelujen, työpaikkojen ja vapaa-ajanalueiden sekä näitä palvelevien liikenteen ja teknisen huollon verkostojen yleispiirteinen sijoittuminen ja keskinäiset sijaintisuhteet

Supistuminen

- Lähtökohtana usein harvaan rakennettu maaseututaajama kylineen -> pitkät välimatkat ja palveluverkon supistaminen pakottavat autoiluun
- Haasteena myös väestön ikääntyminen
- Rapistuva taajamakuva ja tyhjät rakennukset eivät kannusta kävelyyn taajamassakaan

Kaupungin läheinen maaseutu

- Hyvät mahdollisuudet luontoliikuntaan ja pihapuuihin, muuten liikuntapalvelujen saavuttaminen autoriippuvaista ("kuljetusrumba")
- Kaupunkiseutujen reuna-alueilla kävely- ja pyörätiestö usein olematonta

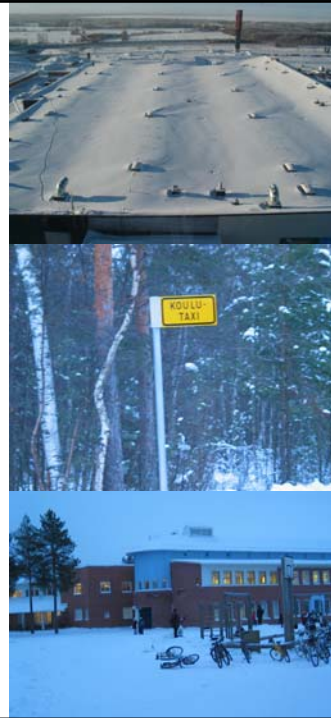

Tiivistäminen

- Yhdyskuntarakenteen tiivistäminen kestävän kehityksen tavoittelun eräs pääkeino
- Vapaa- ja urheilualueiden rakentaminen sekä ulkoilureittien katkeaminen närästä
- Myönteistä uusien liikuntapalvelujen ja -reittien luontimahdollisuudet

Palveluverkko

- Palvelujen keskittäminen johtaa asiointimatkojen keskipituuden kasvuun
- Lasten kannalta erityisesti koulujen sijainti ja kytkeytyminen kevyen liikenteen reitteihin avainasemassa
- Onko liikuntapainotteinen koulu nimensä väärti, jos lapset täytyy kuljettaa sinne autolla?
- Koulun lakkauttaminen = lähiliikuntapaikan menetys!

Liikunta ja MRL

- Avainkäsitteet: virkistys, ulkoilu
- Maakuntakaava: *"virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyys"*
- Yleiskaava: *terveellinen elinympäristö"*
- Asemakaava: *"riittävästi puistoja tai muita lähivirkistykseen soveltuva alueita"*

Leena Joki-Korpela

Liikunnan olosuhteet maankäyttösuunnitelmissa ja kaavoitusasiakirjoissa

- Kaavoituksessa elinympäristö jaetaan eri käyttötarkoituksiin (korttelialueet)
- Liikunnan mahdollistavia olosuhteita voi löytyä esimerkiksi PL, YL, YO, YS, YU, KL, VP, VL, VK, VU, VR, VV, RM korttelialueilta
- Asiakirjojen vaikealukuisuus

Suunnittelijoiden lähtökohdat ja tavoitteet

- MRL
- Ylemmät kaavatasot (kaavahierarkia)
- Liikuntatoimelle toiveita: tarpeiden kartoittaminen & profilointi ja tulevaisuuden liikuntakysyntä
- Oma kokemus ja asenne
- Oppaita tai lähdekirjoja ei ole tai ei käytetä!

Osallistuminen ja vuorovaikutus

- MRL:n keskeisenä tavoitteena alueiden käytön suunnittelun vuorovaikutteisuus, osallistuminen
- Osallisten joukossa ei liikuntaseuroja / -järjestöjä!
- MRL:n uudistuksen myötä yhteistyö kunnan liikunta- ja kaavoitustoimen välillä parantunut
- *"Sehän on ollut surkea, mutta nykyään, kun tämän kaavoitusmenettely on muuttunut...ei se ole huono."*

Vaikutusten arviointi maankäytön suunnittelussa

- Kaavojen vaikutukset on selvitettävä tarpeellisessa määrin (MRL)
- Vaikutusten arviointi kiinteä osa prosessia
- Sosiaalisten vaikutusten arviointi
- Terveysvaikutusten arviointi
- Vuorovaikutteiset arviointimenettelyt

"Mitä vaikutuksia suunnitelmalla on elinympäristöön?"

Liikunnan olosuhteet ja vaikutusten arviointi

- Oleellista liikuntanäkökulman ja sitä koskevan vaikutusten arvioinnin niveltäminen osaksi kaavaprosessia
- Myös ennakointi ja jatkuva vuorovaikutus tärkeää

Osallistumis- ja arviointisuunnitelma

Luonnoksen suunnittelu

Luonnos nähtävillä

Ehdotuksen suunnittelu

Ehdotus nähtävillä

Ehdotuksen käsittely ja hyväksyminen
Toteutuksen seuranta

Ennakointi ja vuorovaikutus

- Kunnan eri toimialojen vuorovaikutus ja tiedonsiirto ajankohtaisista hankkeista
- Liikunnan olosuhteisiin liittyvän tiedon keruu esim. oppilaitosyhteistyön avulla (koulutusnäkökulma)
- Liikuntaseurojen ja -järjestöjen sekä liikuntatoimen yhteydenpito

Aloitusvaihe

- Lähtökohtatietojen kerääminen (maastoinventointi, kävelykierros osallisille)
- Mahdollisten erillisselvitysten tarpeen selvittäminen (esim. epävirallisten reittien kartoitus)
- OAS siten, että liikuntapuoli osallisena

Valmisteluvaihe

- Erillisselvitysten teettäminen
- Erilaisten vaihtoehtojen teettäminen ja arviointi myös liikuntanäkökulmasta (suosituslista apuna)
- Osallis palaute yleisötilaisuuksissa (ml. liikuntaväki)
- Palautteen nivominen suunnitelmaan

Ehdotusvaihe

- Valitun vaihtoehdon hiominen
- Minimi: lausunto liikuntapuolelta kaavaehdotuksesta
- Liikuntaa koskevan vaikutusarvioinnin esittely yleisötilaisuudessa
- Liikuntanäkökulman ja sitä koskevien arviointien nivominen osaksi kaavaselistusta

Hyväksyminen

- Liikuntaan liittyvien arviointien liittäminen osaksi muuta arviointia koskevaa päätöksentekoaaineistoa
- Uusien päättäjien sisäänajokoulutukseen yhdeksi teemaksi liikunnan olosuhteet

Kaavan toteutumisen ja vaikutusten seuranta

- Toteutumisen seuranta liikuntatoimen ja kaavoituksen yhteistyönä
- Liikunnan olosuhdenäkökulman nivominen osaksi kunnan / maakunnan elinympäristön seurantaa
- Liikuntaolosuhteiden yleisen kehittymisen seuranta (maastoinventoinnit jne.)

Suosituksat

Liikunta osaksi eri kaavatasoja / ”muistilista” suunnitteluun ja vaikutusten arviointiin:

- A. Lähiympäristön suunnittelu / asemakaavataso
- B. Kunnan tai sen osan suunnittelu / yleiskaavataso
- C. Seudullinen suunnittelu / maakuntakaavataso

Esimerkki suosituksista

8.1 Joukkoliikenteen saavutettavuus ja sijainti

- Huomiota tulee kiinnittää rautatie- ja linja-autoasemien ympäristöön ja sijaintiin kaupunkirakenteessa. Niiden käyttöasteen ja sitä kautta arkiliikunnan kannalta on oleellista, että pää- ja liityntäasemat ovat ympäristöltään siistejä ja turvallisia. Niiden on myös hyvä sijaita keskeisillä paikoilla.
- Joukkoliikenteen pysäkit kannattaa sijoittaa keskeisille ja helposti kävellen tai pyörällä saavutettaville paikoille.
- Liityntäasemien ja tärkeimpien pysäkkien yhteyteen on hyvä varata tilaa pyörien pysäköintiä varten.

Liikunnan olosuhteet mahdollisuutena

- Suotuisat liikunnan olosuhteet kunnan tai seudun kilpailuetua luovana sekä elämänlaatua parantavana tekijänä
- Kaupunkikuvallinen vaihtelevuus, avarat näkymät
- Yhteisöllinen merkitys (turvallisuus, iltakäyttö)
- Kävelykeskusta käyntikorttina
- Liikuntarakennukset identiteettisymboleina

